

אבן-זהר, איתמר 1990. "אנגלית שפה פשוטה? My Foot!". העיר, 4.6.1990, עמ' 26 בכותרת "משוכות האנגלית גבוהות יותר".

איתמר אבן-זהר

אנגלית שפה פשוטה? – *My Foot!

ב"העיר" מיום 23.3.1990 מייחסת דבורה נגבי לפרופ' רות ברמן את הטענה, שהשפה העברית היא "סבוכה", בניגוד לשפתם של "מי שנולדו באמריקה", שיש להם "שפת אם נוחה והגיונית, שאינה דורשת קפיצה מעל המשוכות המופשטות והשרירותיות מדי שמציבה העברית". לעברית יש "מוזרויות" ו"שרירותיות הנטיות הרבות". הילדים האמריקאים "מתמודדים עם שפת אם פשוטה הרבה יותר".

אין לי ספק, שפרופ' ברמן איננה תומכת באינטרפרטאציה המיוחדת שהעניקה הגב' נגבי לדבריה. הערותי להלן מתייחסות אפוא לכתבה בעיתון, ולא לתיאוריה או למחקר של פרופ' ברמן.

אין מחלוקת על כך, שהעברית היא שפה עשירה בנטיות, ומבחינה זו בודאי שהיא מחייבת את הלומד, והילד בכלל זה, למאמץ לימודי גדול יותר מכמה שפות אחרות. אבל המסקנה מכך, שהאנגלית, שיש בה יחסית פחות נטיות היא לכאורה "הגיונית", פחות "שרירותית", ואולי משום כך יותר "קלה" או "פשוטה" אין לה על מה לסמוך. האנגלית היא לא פחות קשה מאשר העברית, והקושי ללמוד אותה דווקא גדל עם הגיל, ואינו קטן. אלא שמקומות הקושי שלה אינם חופפים בהכרח למקומות הקושי של העברית, ולהיפך.

נשקול את הנקודות הבאות:

1. המבטא של האנגלית "קשה" הרבה יותר מהמבטא של העברית. מדוע? כי במקום 5 התנועות הפתוחות שיש בעברית, יש באנגלית לסוגיה מספר רב ביותר של תנועות וחצאי תנועות (ספרי-מקצוע מציינים כ-25 תנועות). בנוסף על כך, יש גם אורך לתנועות, ועל כן המלה "שיפ" היא או "אנייה" (ship) או "כבשה" (Sheep), והמלה "ביץ" היא או "כלבה" (bitch) או "חוף" (beach) (תל-אביבים, היזהרו בשם המלון "גראנד ביץ"...). נזכיר רק, שאת הילד העברי בימינו (בניגוד, אולי, לאבות אבותיו בזמן המקרא) אורך התנועות אינו צריך עוד להטריד.

גם בין העיצורים (קונסוננטים) יש אחדים שאינם "קלים". למשל, חלק מהילדים האנגלו-אמריקאיים אינם לומדים לעולם לבטא "th": האות "f" מחליפה לעיתים קרובות במבטא המעשי את ה-"th" הבלתי-קולי (למשל, במלה "three" - "שלוש"). יתרה מזו: הצירופים הצליליים באנגלית הם יותר "קשים" לביטוי מאשר הצירופים של העברית, כי יש רצפי-עיצורים "קשים" (כמו "str" במלה "street"). יש צירופים אחדים כל-כך מעורפלים, שאפילו בעלי-המילונים האנגליים מודים, שאינם יודעים למסור "מה באמת מבוטא" במלים מסוימות, כמו "fire" (אש) בבריטניה (לא בארה"ב).

בעברית יש איזון יותר הרמוני בין תנועות לעיצורים. מבחינה מוטורית, האנגלית קשה אפוא יותר לילד מהעברית.

2. קשים הם חיו של הילד האמריקני כשהוא לומד את ההטעמות בשפת אמו "הפשוטה". שהרי בעוד הילד העברי לומד לקשר צורות חוזרות מסוימות עם הטעמה או מלרעית או מלעילית (הטעמה על ההברה האחרונה או על ההברה שלפני האחרונה), הילד האנגלי לומד להבין, שכמעט לכל מלה יש כללי הטעמה משלה, גם אם לכאורה האנגלית נוטה להטעמת הברה אחת או שתי הברות לפני הסוף. גם המבוגר חייב להסתכל המילון כדי לוודא את מקום ההטעמה. על שאלת הטונים המוסיקליים, שהם זניחים בעברית (כמו, למשל, טון עולה-טון יורד במלה כמו "father", אפסח ברשימה קצרה זו).

3. הילד האנגלו-אמריקני המסכן צריך ללמוד להתמצא בסבך שרירותי ובלתי-הגיוני של יחסים בין צורת-יחיד לצורת-רבים, סבך שהילד העברי פטור ממנו לגמרי. למשל, הילד האמריקני צריך ללמוד, שהרבים של "man" הוא "men" או "people", הרבים של "דג" הוא "דג" (fish-fish), הרבים של woman הוא women (וומן-ווימן), הרבים של child הוא children, הרבים של "בוי" הוא "בויוז" ("z"), אבל של "פלאואר" הוא

"פלאוארס" ("s"), ושל "גלאס" הוא "גלאקס" (כלומר: "es"). וכשיגדל הילד ויגיע לבית-הספר הוא עוד ילמד, שהרבים של medium הוא media, ושהרבים של formula שהוא לומד במתמטיקה היא formulae (שיש לבטא "פורמול"י) אצל המהדרים ו-formulas אצל המקילים.

אגב, כשהילד האמריקני שומע "ג'רלז", הוא עדיין אינו יודע, אם עליו להבין "ילדות", "של ילדה" או "של ילדות".

4. הילד האמריקני חייב ללמוד להתמצא בסבך חסר כל שיטה של היחסים בין הגופים. בעוד הילד העברי לומד פשוט לומר "אני טוב" ו"הוא טוב", אבל "הם טובים/טובות", ובכך תופס את היחס בין גוף רבים לנטיית רבים ("ים/ות"), הילד האמריקני חייב ללמוד: I AM good, you ARE good, he IS good, they ARE good. אחר כך חייב האמריקני ללמוד גם את was-were ואת shall-will, ו-would-should שאין ביניהם שום קשרים שיטתיים או "הגיוניים".

5. באופן דומה, חייב הילד האמריקני להתמודד עם שיטת שלילה לא פשוטה בכלל, כאשר, בניגוד ליכולת של הילד העברי להציב את המלה "לא" (או "אל"), הוא חייב להציב את אחד האיברים בסידרה am, are, is או בסידרה do, does בצירופים כמו I am not, you are not, או כמו: I do not know, he does not know, ואם תאמר לנו דבורה נגבי, שלילד העברי מצפות הצורות "אינני, אינך, אינו", נזכור שגם לילד האמריקני מצפה התסבוכת של -I ain't I am not-I ain't; you are not-you ain't, שלא לדבר על מעמדו המעורער של הצירוף does not, המוחלף ב-don't בשפת הדיבור. באופן כזה, השלילה היא למעשה כפולה באנגלית, כמו בצרפתית הספרותית, שדבורה נגבי מביאה אותה כדוגמה לסיבוך. "אל תעזבי אותי" באנגלית הוא: DO NOT leave me, שהרי leave me not היה מותר רק בזמנו של שייקספיר. ואגב, שום אם צרפתית לא תאמר לבנה "ne me quitte pas": זה כבר כמה וכמה דורות שנפלה המלה "ne" משפת הדיבור הצרפתית, ונשארה רק בלשון התרבות הרשמית. גם השאלה מסבכת את הילד האמריקני לעומת הילד העברי: do you know? לעומת "אתה יודע?" ו-don't you know? לעומת "אתה לא יודע?".

6. הילד האמריקני חייב ללמוד להתמצא בסבך חסר כל שיטה של היחסים, סבך מלא "מוזרויות" ו"נטיות רבות", בתחום הפועל. למשל, הוא חייב ללמוד מערכת של פועל הפעולה: I do, you do, he DOES, לעומת they DO... מאוד הגיוני? אבל בזה אינן מתמצות הצורות, שהרי "אני הולך" ייאמר I go, אבל "אני הלכתי" ייאמר: I WENT. מה הקשר בין GO ל-WENT? מתריס הילד האמריקני במר-לבו נגד הוריו האכזריים. ואילו הוריו משננים לו בתמורה על כך גם את הצורה GONE, ועוד כ-100 נטיות כפול ארבע של פעלים משוננים, שהנוער העברי זוכר בודאי מבית-הספר בשם "הפעלים הבלתי סדירים" (למשל, bring-brought, או sing-sang-sung [אגב, שיטה עברית למהדרין: הכנסת עיצורים בין תנועות השורש SNG, נכון?]). אמנם שפר גורלו של הילד האמריקני, ששפתו יצרה בשבילו גם "פעלים סדירים", אבל מה לעשות ורוב הפעלים הנחוצים ביותר הם דווקא מהסידרה של "הבלתי-סדירים"?

7. גם כאשר לומד הילד האמריקני את "הפעלים הסדירים", אפשר לומר בודאות, ששפתו של ילד העברי היא הרבה יותר קלה. כי בעוד הילד העברי לומד יחסי-זמנים, שיש בהם באופן כללי רק ציר פשוט של "עבר-הווה-עתיד", הילד האמריקני המסכן נאלץ ללמוד שיטה הרבה יותר סבוכה, שבה יש לשנן יחסי-זמן מפולפלים, שיש בהם הצלבה של כמה שאלות בלתי-מעניינות ביותר: האם הפעולה נגמרה או היתה חד-פעמית? האם היא היתה קצרה או ממושכת? האם היא קדמה לפעולה אחרת? האם היא היתה בעבר בזמן מוגדר או לא מוגדר? ועוד. בקיצור, דקדוקי-עניות לטעמו של העברי, שאינם מעלים ואינם מורידים, ושפשפה קלה ופשוטה יותר, כמו עברית, יכולים פשוט לבוא לידי ביטוי פשוט בעזרת המלים "כבר", "קודם", "אחר כך", או "במשך"... אבל הילד האמריקני המסכן שותף בלימוד החתחתים שלו את יחסי-הזמנים לעוד ילדים רבים ששפות אמם האפריקאיות, או האוראל-אלטאיות, ועוד, מתעניינות בשלל פרטים מסובכים, ששפות מודרניות יותר, כמו העברית (מזה לפחות כ-2000 שנה), כבר למדו להביע אותם באמצעים הרבה יותר פשוטים...

אין פלא שהילד האמריקני אינו מצליח אפוא במשך שנים רבות להתגבר על הפעלים של שפתו. הרי ידוע, שהצורה המכונה present perfect (למשל: I have written) איננה חביבה על האמריקני הממוצע, שנאלץ להתמודד אתה בבית-הספר.

8. מסובכים חייו של הילד האמריקני מחייו של הילד העברי ביחס ליידוע של שם העצם. כי בעוד הילד העברי

לומד, שיידוע נוצר על ידי הוספת ה- (ha), חברו האמריקני חייב ללמוד את הסידרה a-some; the, וכללים מסובכים למדי לגבי יישומה. כי לא כל מה שנראה בעינינו "מיודע", הוא מיודע גם בעיני הדובר אנגלית. למשל, "להבין את האהבה, לראות את הטבע, ללמוד את הספרות" הם באנגלית, to understand love, to see nature, to study literature, וגם לא כל שם עצם שאינו מיודע חייב ב-"a" ביחיד, או ב-"some" ברבים. הילד האמריקני צריך ללמוד, שאם העצמים הם קונקרטיים, יש להציב "a" בראשם, למשל: a boy, a book, אבל אם הם אינם קונקרטיים, או אם הם קונקרטיים אבל הם מכילים כמות, אין להציב "a" בראשם. למשל, "אני רוצה ספר" הוא I want a book, אבל "אני רוצה תשומת-לב!" הוא "I want attention"; "אני רוצה גבינה" - "I want cheese"; "אני רוצה מים" - "I want water", ו"אני רוצה גלידה עכשיו" - "I want icecream now". יש אפוא הבדל בין "ספר", "גבינה", "מים" ו"גלידה", שהילד האמריקני חייב לאמץ את מוחו לפענח מהו, בעוד הילד העברי, בשפתו הפשוטה והישירה, פטור ממנו מכל וכל. אגב, יש מחלוקות לא מעטות בין ההורים הבריטים לאמריקנים. בעוד הבריטים אומרים I go to hospital, כשכוונתם "אני הולך (נוסע) לבית-החולים", האמריקנים יאמרו: I go to THE hospital. אין ספק, שבחישוב פשוט אפשר לראות, שההכרח לברור בין אופציות רבות, והסיכוי להיכשל בבדיקה, מסובכים יותר לילד האמריקני.

אגב, הכתבה מציינת את גורלו האומלל של הילד העברי, הצריך ללמוד להבחין בין זכר לנקבה בשמות העצם. אמנם רשמית אין הדובר אנגלית חייב לחשוב על מינו של עצם, ועומד לרשותו כינוי הגוף "it", אבל הזכר והנקבה משתרבבים בכל זאת אל עולמה של שפה זו, והילד לומד, ש-car הוא "she", וכנ"ל nature (טבע), או earth (אדמה). אבל בעוד הילד העברי מקבל סימן ברור להבחנה הזאת, ההברה a, הילד האנגלו-אמריקני חייב ללמוד את הדברים בשינון בלבד. בסך הכל נכון הוא, שהאנגלית "פשוטה" יותר בשאלה זו, אבל לא לגמרי.

אגב, בעניינים שיש בהם הבחנה בין המינים, איזו היא סידרה פשוטה יותר, וקלה יותר ללימוד, מבין השתיים: 'ילד-ילדה; בחור-בחורה', או boy-girl? (וכן: 'כלב-כלבה', 'סוס-סוסה' לעומת dog-bitch; horse-mare, והשווה איטלקית ragazzo-ragazza [נער-נערה], או ספרדית muchacho-muchacha [נער-נערה])?

9. נראה איזו היא השיטה "הפשוטה יותר" מבין הסדרות הבאות: (א) ערך הייתרון וההפלגה: טוב - יותר טוב - הכי טוב (א: הטוב ביותר) או good-better-best? וכיוצא בזה bad-worse-worst; far-farther-farthest, ולעומת זאת "beautiful more". מתי אפוא "er" ו-"est" ומתי "more" ו-"the most"? תורה היא, ולימוד היא צריכה.

(ב) מילית הזיקה (הכתיב הלא-מקובל להלן בא לצורך הבלטה):

-- האיש ש-אמר לי אתמול The man WHO told me yesterday
 -- האיש ש-אמרתי לו אתמול The man to WHOM I told yesterday
 -- הספר ש-קניתי אתמול The book WHICH I bought yesterday
 -- הבית ש-אני גר בו The house WHERE I live
 -- הספר ש-קראתי The book [THAT] I have read
 -- האיש ש-אתו דיברתי The man with WHOM I talked וכו' וכו'

ובכן, האם מלאכתו של הילד העברי, החייב ללמוד רק את המילית "ש", קשה יותר ממלאכתו של הילד האמריקני, החייב לשבור את ראשו על השאלה אם מדובר ב"שם עצם המתייחס לבני אדם" בניגוד ל"שם עצם המתייחס לעצמים דוממים", ועוד, או להיפך?

10. אין כל שחר לטענה, כאילו שיטת האינפיקסים (הסירוג של תנועות ועיצורים, שאנו קוראים לה בעברית "שיטת השורשים") צריכה להיות קשה יותר משיטת הסימויות והקידומות, שלכאורה האנגלית נוקטת. השיטות וההזרתיות של שיטת השורשים דווקא מחזקת ומחיישה את תהליך הלימוד. יתר על כן, היא יוצרת קישורים פשוטים ו"הגיוניים" בין תופעות, שאולי דווקא מקנות לילד העברי ייתרון מחשבתי מסוים על חברו האמריקני? למשל, הילד העברי לומד מהר להבין את הקשר בין "לאכול", "אוכל" ו"להאכיל". חברו האמריקני יכול לראות רק במעורפל (וגם נאלץ "לעבוד יותר קשה") את הקשר בין "food", "to eat", ו-"feed". (אמנם הקורא העברי יראה מייד קשר בין "food" ל-"feed", אבל זאת רק בזכות התרגול שתורגלו ב"שיטת השורשים". ספק אם הילד האמריקני אמנם מבין את הקשר, כי הוא לא תורגל כלל בשיטה כזאת. (למשל, רוב דוברי האנגלית

כלל אינם רואים את השיטה בדוגמה –sing-sang-sung).

אבל דווקא האנגלית אינה מצטיינת בשיטה פשוטה של סיומות וקידומות, שיטה הזוכה בכתבה לתשבחות רבות כל-כך: המלים הגיעו אל השפה הזאת כבר מוכנות, עם הקידומות והסיומות של הלטינית. ואלה אינן שקופות כלל לילד האמריקני לפני שהוא מגיע לקולג': il-legal, sub-scribe, mobil-ize, im-mobile, ועשרות אחרות שאינן "חלק חי" מהשפה האנגלית. תלמיד הקולג' בודאי כבר מבין את המיבנה של המלה in-furi-ate (להכעיס, להרגיז, להרתיח), שהוא יכול לקשר אותה למלה fury (כעס, זעם), אולם אף על פי שהמלה ir-rit-ate בנויה באופן דומה, אין שום "rit" קיים בשפתו.

אבל לעומת זאת יש לאנגלית שיטה מסובכת להפליא של כאילו-סיומות: תוספות של מלות יחס, כמו up, down, at, in, שהאנגלית מצרפת אותם באופן כל כך שרירותי ומוזר לפעלים, שאין לי כל ספק, שמלאכתו של הילד האמריקני נעשית על-ידי כך כל כך קשה, שאין לו אפילו סיכויים לעמוד בתחרות עם הילד העברי, הפטור ממלאכה זו לחלוטין. למשל, מה הקשר בין turn (לפנות), ל-turn in (לישון)? בין put (לשים) ל-ut up (לסבול את)? בין hang (לתלות) לבין hang on (להכות רגע)? וכך עוד מאות רבות של צירופים שרירותיים ו"בלתי הגיוניים". מאות של פעלים מיטשטשים לחלוטין "מבחינה סמאנטית", והמאמץ המחשבתי של הילד האמריקני בניסיון ללמוד "חוקיות" אינו יכול להיות מוכתר בהצלחה. לא קלה אפוא הדרך כל-כך ל"גרין קארד", כפי שחושבת בערגה רבה כזאת בעלת הכתבה.

11. והאם סדר המלים ההכרחי במשפט האנגלי אינו יותר מסובך מסדר המלים החופשי במשפט הלשוני העברי? לעומת המשפט המפורסם John loves Mary, יכול הילד העברי לומר: יוחנן אוהב את מרים, את מרים אוהב יוחנן, אוהב יוחנן את מרים... וכשיגדל הילד האמריקני, הוא יסתבך יותר ויותר במיקומי המלים במשפט, מלים כמו never, ההפרדה או אי ההפרדה בין חלקי מיליות הפועל (have not been, או have been not), ועוד התחבטויות עקרות שאין העברי נזקק להן כלל.

וככל שמתבגרים הילדים שלנו, העברי והאמריקני, כן גדלים קשייו של האמריקני דווקא. כי למרות הכתב והכתיב המוזרים של העברית, הרי הכתיב של האנגלית הוא כל-כך שרירותי ומוזר, שאפילו סטודנטים לתואר השלישי באוניברסיטאות האמריקניות אינם שולטים בו לגמרי, ושנים רבות עוברות על הילדים והנערים האנגלו-אמריקנים בשינון הכתיב. לעומת זאת, הנוער העברי מתגבר על המכשלה הזאת בדרך-כלל בחודשים הראשונים של כיתה א'.

גם מלאכתו המושגית של העברי הרבה יותר קלה מזו של האמריקני דווקא בזכות הקישורים הנוצרים על-ידי שיטת השורשים. שיטה זו מתגלה לא רק כגורם של שיטתיות ואיגרון יעיל, אלא גם כגורם מובהק של חיסכון. כי אם לעברי ב"בית" יש "אווירה ביתית", ומה שקשור ל"ים" הוא "ימי", ול"נשר" יש "אף נשרי", הרי האנגלו-אמריקני נאלץ לשנן eagle-acquiline; sea-marine; home-domestic ועוד אלפים של צירופים חסרי קשר כאלה. ובעוד הדרך מ"פשוט" ל"פשטות" היא פשוטה, לא כן הדרך מ-simple ל-simplicity. כל אחד מהאיברים האלה חייב הדובר-אנגלית ללמוד as is, לא כנגזרים זה מזה. נתבונן-נא, למשל, בסידרה כמו ספר-סופר-סיפור-ספרות-ספרותי-סיפורי, שבה שקוף הקשר בין המושגים, לעומת הסידרה book-writer-story-literature-literary-narrative, שהיחסים בין איבריה הם "אטומים". ויש סדרות רבות כאלה. באנגלית מתנפח באופן כזה המילון, והנפח נותן למשתמש הרגשה של "עושר", אך למעשה אין זה אלא עושר מספרי. (אין, כמובן, להתכחש לעושר הרב שצברה האנגלית כתוצאה משימושיה הרבים. אך אין לערבב בין עושר זה לבין הכמות המספרית גרידא של צורות בלתי-מקושרות במילון.)

בקיצור, הגיע הזמן להיפטר מהדימוי הטיפשי של "עברית היא שפה קשה". לא שהיא קלה, כי שום שפה איננה "קלה", אפילו לא אֶסְפֶּרְנְטו. אבל אין שום סיבה לחשוב, שאנגלית קלה מהעברית בכללותה. ובאשר ל"היגיון" - הבלשנים כבר הסכימו, לשכל שפה "היגיון" משלה, ואין "היגיון" אחד עדיף על חברו. ובמה שנוגע ל"פשטות": באנגלית היינו אומרים: "האם האנגלית היא שפה פשוטה? – my foot!", לאמור: "הרגל שלי!" ופירושו של דבר: "בחלום הלילה!" (ויש אומרים "חלום באספמיא", או "ספר לסבתא!").

* נוסח מלא ומתוקן של הגירסה שהתפרסמה בקיצורים אחדים בעיתון העיר, 4.6.1990, עמ' 26, ובכותרת "משוכות האנגלית גבוהות יותר".

משוכות האנגלית גבוהות יותר

לפני שבועיים הובאה כאן טענתה של פרופ' רות ברמן, שרכישה השפה העברית קשה יותר מרכישת האנגלית. לפרופ' אבן-זהר יש כמה השגות

דבורה נגבי מייחסת לפרופ' רות ברמן את הטענה שהשפה העברית היא "סבוכה", בניגוד לשפתם של "מי שנולדו באמריקה", שיש להם "שפת אם נוחה והגיוינית, שאינה דורשת קפיצה ממעלה המשוכות המופשטות והשיריות מרי שמציבה המבחינה". עברית יש "מחוריות" והיא לך קה ב"שירותיות ההסיוות הרבות". הילדים האמריקאים "מתמודדים עם שפת אם פשוטה הרבה יותר". אין מחלוקת על כך שהעברית היא שפה עשירה בנטייה, ומבחינה זו בוודאי היא מחייבת את הלומד, והילד בכלל זה, למאמץ לימודי גדול יותר מכמה שפות אחרות. אבל המסקנה היא, שהאנגלית, שיש בה יחסית פחות נטיות, היא לכאורה הגיונית, פחות שרירותית, ואולי משום כך יותר קלה או פשוטה, אין לה על מה לסמוך. האנגלית היא לא פחות קשה מאשר העברית, והקושי ללמוד אותה דווקא גדל עם הגיל, ואינו קטן. אלא שמקור מות הקושי שלה אינם גופפים בהכרח למקומות הקושי של העברית, ולהיפך.

- נשקול את הנקודות הבאות:
1. המבטק של האנגלית קשה הרבה יותר מהמבטק של העברית. במקום חמש התנועות הפתוחות שיש בעברית, יש באנגלית לסוגיה מספר רב ביותר של תנועות והצאי תנועות (ספרי מקצוע מציינים 25⁺ תנועות), ויש להן אורך משתנה, ועל כן המלה שיפ היא או אוניה (ship) או כבשה (sheep), והמלה ב'ין היא או כלבה (bitch) או חוף (beach). גם בין העיצורים יש אחרים שאינם קלים. למשל, חלק מהילדים האנגלו-אמריקאים אינם מודעים לעולם לבטא את ה: האות f מחליפה לע"י תים קרובות מבטא המעט את ה: הבלתי-קולי. באנגלית יש גם צירופים ציליליים רוצפי עיצורים קשים (כמו sir במלה street). בעברית יש איוון יותר הרמני בין תנועות העיצורים. מבחינה מוטורית, האנגלית קשה יותר לילד מהעברית.
 2. בעוד הילד העברי לומד לקשר צורות חזרות מסוימות עם הטעמה מלרעית או מלעילית, הילד האנגלי לומד להבחין שכמעט לכל מלה יש כללי הטעמה משלה, גם אם לכאורה האנגלית נוטה להטעמת הכרה אחת או שתי הכרות לפני הסיף. גם המבוגר חייב להסתכל במילון כדי לוודא את מקום ההטעמה.
 3. הילד האנגלו-אמריקאי צריך להתמצא בסבך שרירותי ובלתי הגיוני של יחסים בין צורת חיד לצורת רבים, שהילד העברי פטור ממנו לגמרי. הילד האמריקאי צריך ללמוד, למשל, שהרבים של man הוא men או people, הרבים של dog הוא dogs (fish-fish), הרבים של boy הוא boys (2 אבל של פלאואר הוא פלאוארס (s) ושל גלאס - גלאסס (es). בכתיב הספר ילמד שהרבים של medium הוא media, ושל formula הוא formulae (שיש לבטא פורמולאי) ושל המודרניים formulas-אצל המקלילים.
 4. הילד האמריקאי חייב ללמוד להתמצא בסבך חסר כל שיטה של היחסים בין הגופים. בעוד הילד העברי לומד פשוט לומר: "אני טוב", "הוא טוב", אבל "הם טובים", וכך תופס את היחס בין גוף רבים לנטיית רבים (ים), הילד האמריקאי חייב ללמוד: I AM good, he IS good, they ARE good, ואחר כך גם את was-were ואת would-shall, שאין ביניהם שום קשרים שיטתיים או הגיוניים.
 5. באופן דומה, חייב הילד האמריקאי להתמודד עם שיטת שיליה לא פשוטה בכלל, כאשר בניגוד ליכולת של הילד העברי להציב את המלה לא (או אלו), הוא חייב להציב את אחד האחרים כסדרה (is, am, are, או כסדרה do, does אמר, כמו you are not או does not. ואם תאמר לנו פרופ'

ברמן שילד העברי מצפות הצורות "אינני, אינך, אינו", נזכור שגם לילד האמריקאי מצפה התסבכות של I am not - I ain't - I do, you do, he DOES. לועזת מעמדו המעורער של הצירוף does not, המוחלף ב don't בשפת הדיבור. באופן כזה, השיליה היא למעשה כפולה באנגלית. "אל תעזבי אותי" כאנגלית הוא: DO NOT leave me, שהיא not leave me היה מותר רק בזמנו של שקספיר.

6. הילד האמריקאי חייב להתמצא בסבך חסר כל שיטה של היחסים. למשל, הוא חייב ללמוד מערכת של פועל המעולה: I do, you do, he DOES, לועזת they DO. מאור הגיוני אבל כזה אינו מתמצות הצרות, שהרי "אני הולך" ייאמר I go, אבל "אני הלכתי" ייאמר I WENT. מה הקשר בין go, went, מתרים הילד האמריקאי כבר ליבו נגד הוריו האכזריים, ואלו משננים לו בתמורה גם את הצורה ועוד 100⁺ נטיות כפול ארבע של פעלים משונים, שהנוער העברי זוכר בוודאי מבית הספר כשם הפעלים הבלתי סדירים (למשל, sing-sang-sung).

7. גם כאשר לומד הילד האמריקאי את הפעלים הסדירים, אפשר לומר בוודאות ששפתו של הילד העברי הרבה יותר קלה. בעוד הילד העברי לומד יחסי זמנים, שיש בהם באופן כללי רק ציר פשוט של עברה-הווה-עתיד, הילד האמריקאי נאלץ ללמוד שיטה הרבה יותר סבוכה, שבה יש לשנן יחסי זמן מפולפלים יש בהם הצלבה של כמה שאלות בלתי מעניינות ביותר: האם הפעולה נגמרה או היתה חד פעמית, האם היתה קצרה או ממושכת, האם היתה בעבר בזמן מוגדר או לא מוגדר, ועוד. בקיצור, דקדוקי עניות לטעמו של העברי, שאינם מעלים ואינם מורידים, ושכשפה קלה ופשוטה יותר, כמו עברית, יכולים לבוא לידי ביטוי פשוט בעזרת המלים כבר, קודם, אחר כך, או במשך. אין פלא אפוא שהילד האמריקאי אינו מצליח במשך שנים רבות להתגבר על הפעלים של שפתו.

8. מסובכים חיינו של הילד האמריקאי. ליידוע של שם העצם. בעוד הילד העברי לומד שידוע נוצר על ידי הוספת ה', חברו האמריקאי חייב ללמוד את הסידרה: a-some, the וכללים מסובכים למדי לגבי יישומה. כי לא כל מה שנראה בעינינו מיועד הוא מיועד גם בעיני הרובד אנגלית ("להבין את האהבה" הוא to understand love), ולא כל שם עצם שאינו מיועד חייב ב' ביחיד או ב' מסרבים. הילד האמריקאי צריך ללמוד, שאם העצמים ניתנים לספירה, יש להציב a בראשם. "אני רוצה ספר" הוא I want a book, אבל "אני רוצה תשומת לב" הוא I want attention. יש אפוא הבדל בין ספר, תפות, גבינה, מים וגלידה, שהילד האמריקאי חייב לאמץ את מוחו לפענח מהו.
- אגב, הכתבה מציינת את גורלו האומלל של הילד העברי, הצריך ללמוד להבחין בין זכר לנקבה כשמות העצם. אומנם רשמית אין הרובד אנגלית חייב לחשוב על מינו של עצם, ועומד לרשותו כינוי הגוף it, אבל הזכר והנקבה משתרבים ככל זאת אל עולמה של שפה זו, והילד לומד ש car הוא she, וכך גם nature הוא earth. אבל בעוד הילד העברי מקבל סימן ברור להבחנה הזאת, ההברה a, הילד האנגלו-אמריקאי חייב ללמוד את הרברים בשינון בלבד. ובעניינים שיש בהם הבחנה בין המינים, איוו היא סדרה פשוטה יותר וקלה יותר ללימוד, מבין הש' ילדים: boy-girl, סוססוסה, או horse-mare?
9. נראה איוו היא השיטה הפשוטה יותר מבין הסדרות הבאות:
 - א. ערך היתרון וההפלה: טוב - יותר טוב - הכי טוב (א): הטוב ביותר, או good-better-best? וכיוצא בזה bad-worse-worst, far-farther-farthest, ולעומת זאת more beautiful. מתי אפוא er most? יותר מ' more the most? תורה היא, ולימוד היא צריכה.
 - ב. מילית היוקית: האיש שאמר לי, האיש

שאמרתי לו, הספר שקניתי, לועזת the man WHO told me, the man WHOM I told, the book WHICH I bought. האם מלאכתו של הילד העברי קשה יותר ממלאכתו של הילד האמריקאי, החייב לשבור את ראשו על השאלה אם מדובר בשם עצם המתייחס לבני אדם או לעצמים רוממים? 10. אין כל שחר לטענה של פרופ' ברמן, כאילו שיטת האינפיקסים (הסירוג של תנועות ועיצורים, שאנו קוראים לו בעברית שיטת השורשים) צריכה להיות קשה יותר משיטת הסימונות והקירומות, של כאורה נוקטת האנגלית. השיטות והחזרות של שיטת השורשים רווקא מחזקות ומחישות את תהליך הלימוד. יתר על כן, הן יוצרות קישורים פשוטים והגיוניים בין תופעות, ואולי רווקא מקנים לילד העברי יתרון מחשבתי מסוים על חברו האמריקאי. למשל, הילד העברי לומד מהר להבין את הקשר בין לאכול, אוכל ולהאכיל. חברו האמריקאי יכול לראות רק במעורפל את הקשר בין I eat, I food, I feed. האנגלית אינה מצטיינת בשיטה פשוטה של סימונות וקירומות, שיטה הווכה בכתבה לתשבות רבות כל כך: המלים הגיעו אל השפה הזאת כבר מוכנות, עם הקירומות והסימונות של הלטינית, שאינו שפוטות כלל לילד האמריקאי לפני שהוא מגיע לקולב.

אבל לועזת זאת יש לאנגלית שיטה מסובכת להפליא של כאילו-סימונות: תוספות של מלות יחס, כמו up, down, at, in, שהאנגלית מצרפת אותן באופן כל כך שרירותי ומוזר לפעלים, שאין לה כל ספק, שמלאכתו של הילד האמריקאי נעשית על ידי כך קשה כל כך עד שאינו לו אפילו סיכוי לעמוד בתחרות עם הילד העברי, הפטור ממלאכה זו לחלוטין.

11. האם סדר המלים ההכרחי במשפט האנגלי אינו יותר מסובך מסדר המלים החופשי במשפט הלשוני העברי? לועזת המשפט John loves Mary, יכול הילד העברי לומר "יוחנן אוהב את מרים", "את מרים אוהב יוחנן", "אוהב יוחנן את מרים". וכשיגדל הילד האמריקאי, הוא יסתבר יותר ויותר במיקומי המלים במשפט. וככל שמתגברים הילדים שלנו, העברי והאמריקאי, כך גדלים קשייו של האמריקאי רווקא. כי למרות הכתב והכתיב המזוינים של העברית, הרי הכתיב של האנגלית הוא כל כך שרירותי ומוזר, שאפילו סטודנטים לתואר שלישי באוניברסיטאות האמריקאיות אינם שולטים בו לגמרי, ושנים רבות עוברות על האנגלו-אמריקאים בשינון הכתיב. לועזת זאת, הנוער העברי מתגבר על המכשלה הזאת ברך כלל עד הכתיב ב'.

גם מלאכתו המושגית של העברי הרבה יותר קלה מזו של האמריקאי, רווקא בזכות הקישורים הנוצרים על ידי שיטת השורשים. שיטה זו מתגלה לא רק כנורם של שיטותיו אחרונן יעיל, אלא גם כנורם מובהק של חסכון. כי אם לעברי נבית יש אווירה ביתית, ומה שקשור לים הוא ימי, הרי האני-גלר-אמריקאי נאלץ לשנן home-domestic, sea-marine, ועוד אלפי צירופים חסרי קשר כאלה, ובעוד הרךד מפשוט לפשטות היא פשוטה, לא כן הדרך simple ל-simplicity. כל אחד מהאיברים האלה חייב הרובד אנגלית ללמוד as is, לא כנגזרים זה מזה. נתבונן נא, למשל, כסדרה כמו ספרטוספר-סיפורטספוטות-סיפורטסיפורי, שבה שיקף הקשר בין המושגים, לועזת הסדרה book-writer-story-literature-literary-narrative, שהיחסים בין איבריה הם אטומים. ויש סדרות רבות כאלה.

הגיע הומו הפטר-שהפטיקה. לא שהיא קלה, כי שום שפה עברית-העברית-העברית לא אפילו לא אספרנטו. ואין שום סיבה לחשוב שאנגלית קלה מהעברית בכללותה. באשר להגיון - חשבתי שהבלגנים כבר הסכימו, שכל שפה הגיון משלה, ואין הגיון אחר עדיף על חברו. נרמה לי שפרופ' ברמן, ששפת אמה היא אמריקאית, כבר "הפסיקה לשכוח" (כדברי בעלת הכתבה), בריוק כמונו, "כמה היה קשה", ואולי תעזור לה הרשימה הזאת להיוכר.

פרופ' איתמר אבן-זהר